
GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 DLA GMINY MIASTA PIONKI

**GMINA MIASTO PIONKI
POWIAT RADOMSKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA MIASTO PIONKI
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING
SPRAWDZAJĄCY	WESTMOR CONSULTING KAROLINA DRZEWIECKA

PIONKI 2019

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami.....	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	10
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	10
4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	13
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	20
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy Miasta Pionki (analiza dokumentów programowych gminy).....	20
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Miasta Pionki.....	26
5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy Miasta.....	26
5.2.2. Krajobraz kulturowy.....	27
5.2.3. Zabytki nieruchome.....	29
5.2.4. Zabytki ruchome.....	30
5.2.5. Zabytki archeologiczne.....	30
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.....	30
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne.....	31
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	31
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	34
5.4.1 Stan zachowania i zagospodarowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków.....	38
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Miasta Pionki.....	42
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń.....	47
7. Założenia programowe.....	48
7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami.....	48
7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki.....	49
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	52
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.....	53
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	54
11. Załączniki.....	56
Spis tabel, rysunków i wykresów.....	71

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a także dorobek czasów współczesnych. Jest to wartość materialna i niematerialna określająca nasze pochodzenie i kulturę. Na dorobek ten składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak również wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne ludzkości, m.in. w zakresie nauki, sztuki, architektury czy techniki. Elementem dziedzictwa kulturowego są zabytki, w tym: zabytki ruchome, zabytki nieruchome oraz zabytki archeologiczne. Są one nie tylko cennym źródłem informacji nt. życia naszych przodków, ale również ważnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego, bowiem bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe stanowi, istotną dla rozwoju lokalnych samorządów, atrakcję turystyczną. Dziedzictwo kulturowe jest zatem fundamentem tożsamości danej społeczności, dlatego ważna jest jego ochrona w celu zachowania tego dorobku dla przyszłych pokoleń.

Obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przyjęty w formie uchwały program stanowi element polityki samorządowej i służy podejmowaniu działań w zakresie inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, a także promowania dziedzictwa kulturowego. Powinien być narzędziem mającym na celu eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, jak również wykorzystanie dorobku kulturowego na cele społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Głównym odbiorcą programu jest lokalna społeczność, w tym właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, ale także wszyscy mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego, którzy poprzez swoją działalność, wpływają na zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego danego obszaru.

Celem opracowania ***Gminnego Programu opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki*** jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowanie piękna krajobrazu kulturowego. Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Gminy Miasta Pionki. Wskazane w Programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy Gminy, którzy bezpośrednio odczuwają efekty jego wdrażania. Poprzez działania edukacyjne, realizacja Programu może budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości oraz zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy Miasta Pionki, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i opracowania programu opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. 2018 poz. 2067 z późn. zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów przez samorządy, zarówno na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, jak i gminnym. W myśl art. 87 ustawy, programy opieki nad zabytkami opracowywane są na 4 lata i mają na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się

warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki w Polsce objęte zostały ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Art. 5 Konstytucji RP brzmi: *„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”*. Zaś w art. 6 ust. 1 Konstytucji RP czytamy: *„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”*. Natomiast art. 86 Konstytucji RP wskazuje, że *„każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie”*.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest wspomniana ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. 2018 poz. 2067 z późn. zm.). Ustawa określa m.in. przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi. Zgodnie z art. 3 ww. ustawy zabytek to *„nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”*. Zabytki dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 4 ustawy **ochrona zabytków** polega w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 ustawy **opieka nad zabytkiem** sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Z art. 6 ustawy wynika, iż ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) **zabytki nieruchome** będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi;
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
 - c) dziełami architektury i budownictwa;
 - d) dziełami budownictwa obronnego;
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
 - f) cmentarzami;
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) **zabytki ruchome** będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;

- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2018 poz. 574, z późn. zm.);
- f) instrumentami muzycznymi;
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) **zabytki archeologiczne** będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
- b) cmentarzyskami;
- c) kurhanami;
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zgodnie z art. 7 ustawy, wśród **form ochrony** zabytków wyróżnia się:

- 1) wpis do rejestru zabytków (w tym wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa);
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dla zabytków znajdujących się na terenie województwa, wojewódzki konserwator zabytków prowadzi **rejestr zabytków**. Zgodnie z art. 9 ust.1 i ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku”.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 i ust. 2 ustawy „Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za **pomnik historii** zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków”.

Zgodnie z art. 16 ust. 1–1a ustawy „rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć **park kulturowy** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenia, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia”.

Zgodnie z art. 17 ustawy na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1 ustawy; 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w art. 17 ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131–134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2018 poz. 799, z późn. zm.).

W myśl art. 18 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego”.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, które znajdują się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, co wynika z art. 20 ustawy. Podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy, zgodnie z art. 21 ustawy, jest ewidencja zabytków.

Zgodnie z art. 22:

- Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków;
- Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa;
- Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku;
- Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków;
- W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Organami ochrony zabytków, zgodnie z art. 89 ustawy, są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zadania publiczne o charakterze ponadgminnym określa ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2019 poz. 506 z późn. zm.).

Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2018 poz. 1945, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2019 poz. 1186),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2018 poz. 799, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2018 poz. 1614, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2018 poz. 2204, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2018 poz. 1983 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2019 poz. 688).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2019 poz. 917),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2018 poz. 574, z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. 2019 poz. 553, z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 **(PROJEKT)**

W chwili opracowywania przedmiotowego Gminnego Programu opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki nie został jeszcze uchwalony dokument na szczeblu krajowym, w związku z czym przeanalizowano strategiczne cele polityki państwa w oparciu o projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie Krajowego programu ochrony zabytków i opieki

nad zabytkami na lata 2019–2022. Głównym celem projektu Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, poprzez realizację trzech celów szczegółowych, podzielonych na następujące kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Cele Gminy Miasta Pionki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego są spójne z celami na szczeblu krajowym i wpisują się przede wszystkim w cel strategiczny 2 i 3 oraz wzmacniają realizację kierunków działań w nich zawartych.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004-2013. UZUPEŁNIENIE NARODOWEJ STRATEGII ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 roku przez uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, stanowi główny dokument polityki kulturalnej państwa.

Wyznaczoną w Strategii misją jest *„zrównoważony rozwój kultury, jako najważniejszej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”*.

W Narodowej Strategii Rozwoju Kultury wyznaczono następujące cele:

- wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
- zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury;
- wzrost udziału kultury w PKB;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
- wzrost uczestnictwa w kulturze;

- rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych;
- efektywna promocja twórczości;
- promocja polskiej kultury za granicą;
- ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem;
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
- rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele uzupełniające realizowane są w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają szczegółowo opisane w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury – Narodowe Programy Kultury:

- Czytelnictwo i sektor książki *NPK Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki*;
- Dziedzictwo kulturowe *NPK Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego*;
- Instytucje artystyczne i promocja twórczości *NPK Rozwój instytucji artystycznych*;
- Szkolnictwo artystyczne i promocja młodych twórców - *NPK Wspierania debiutów i rozwoju szkół artystycznych*;
- Sztuka współczesna *NPK Znaki Czasu*.

Cele operacyjne na lata 2004-2020 określa 11 programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Programy operacyjne stanowią uszczegółowienie i rozszerzenie Narodowych Programów Kultury.

Założenia Gminnego Programu opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki wpisują się w misję Strategii oraz cele uzupełniające, w szczególności w cel związany z zachowaniem dziedzictwa kulturowego i aktywną ochroną zabytków.

STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO 2020

Dokument został przyjęty uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Misją Strategii jest „*tworzenie, utrzymywanie i doskonalenie warunków rozwoju kapitału społecznego w Polsce przez wspieranie działań na rzecz aktywności i kreatywności obywateli oraz ich współpracy dla dobra wspólnego*”.

Głównym celem Strategii jest *wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski*. Realizacja celu głównego będzie odbywała się poprzez następujące cele szczegółowe oraz priorytety:

Cel szczegółowy 1 – Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji:

- Priorytet Strategii 1.1 – Wspieranie edukacji formalnej w zakresie metod nauczania sprzyjających kooperacji, kreatywności i komunikacji oraz rozwijanie demokratycznej kultury szkoły;
- Priorytet Strategii 1.2 – Wspieranie edukacji innej niż formalna ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną;

Cel szczegółowy 2 – Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej w wpływu obywateli na życie publiczne:

- Priorytet Strategii 2.1 – Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami;
- Priorytet Strategii 2.2 – Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej;
- Priorytet Strategii 2.3 – Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej;

Cel szczegółowy 3 – Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy:

- Priorytet Strategii 3.1 – Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej;
- Priorytet Strategii 3.2 – Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji;

Cel szczegółowy 4 – Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego:

- Priorytet Strategii 4.1 – Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej;
- Priorytet Strategii 4.2 – Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Założenia Gminnego Programu opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki wpisują się w cele i założenia przyjęte w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, głównie poprzez realizację celu szczegółowego 4.

4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2030 ROKU INNOWACYJNE MAZOWSZE

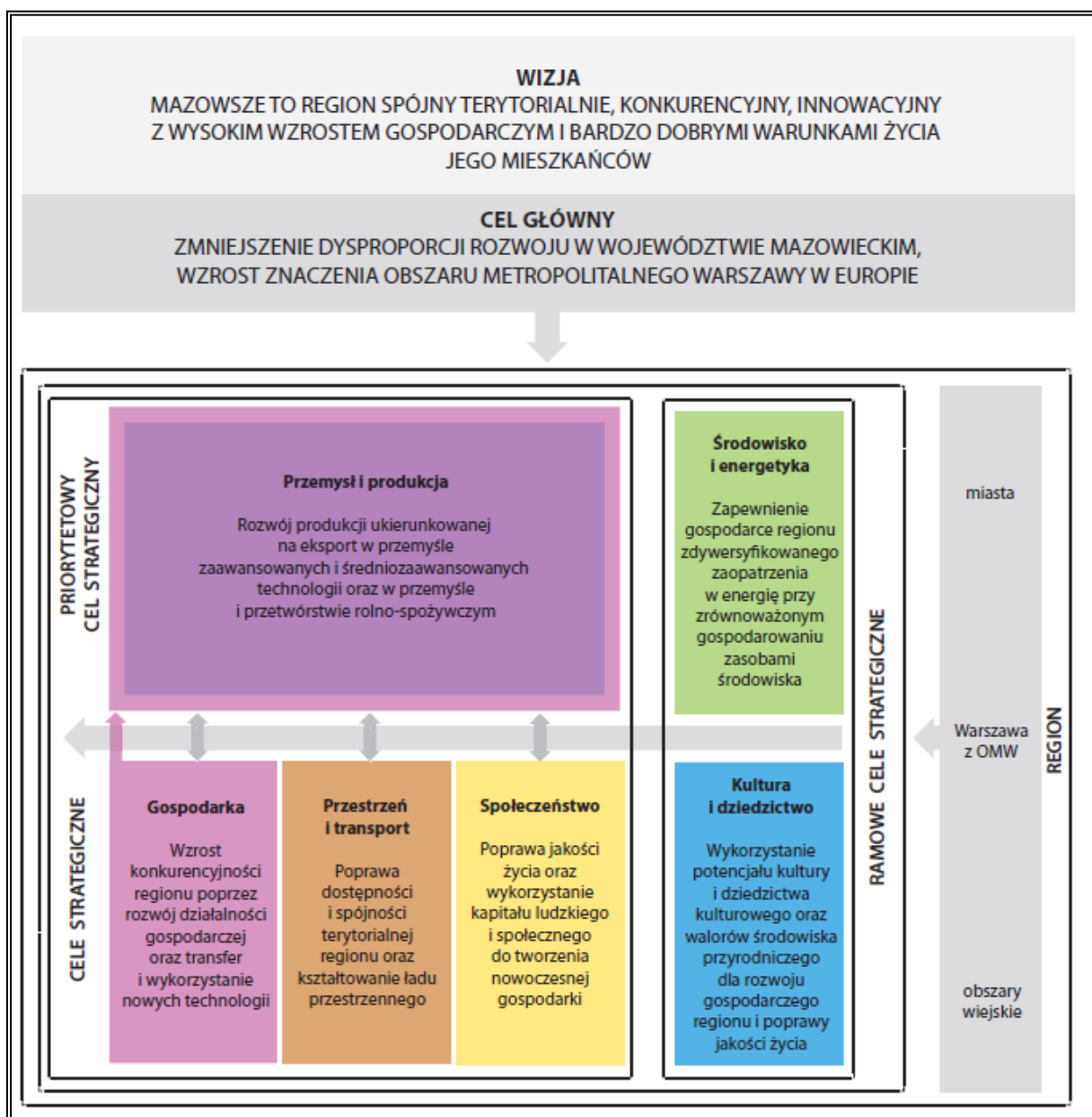
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 158/13 z dnia 28 października 2013 r.

Nadrzędnym celem Strategii jest spójność terytorialna, rozumiana, jako *zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru*

Metropolitalnego Warszawy w Europie, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez przyspieszenie wzrostu gospodarczego, generowanego przez rozwój produkcji i przemysłu ukierunkowanego na eksport, szczególnie w branży średniozaawansowanych i zaawansowanych technologii.

W układzie celów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku zastosowano wielowymiarowe podejście, które uwzględnia złożoność wszystkich sfer działalności człowieka. Wizję, cel główny i cele strategiczne województwa przedstawiono na rysunku poniżej.

Rysunek 1. Struktura celów rozwojowych województwa mazowieckiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze

W Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku uwzględniony został ramowy cel strategiczny Kultura i dziedzictwo, który zakłada wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.

W ramach kierunków działań wskazano m.in. na:

- wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu,
- upowszechnienie kultury i twórczości,
- kreowanie miast jako centrów aktywności kulturowej,
- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej.

Wyżej wymienione założenia uwzględnione zostały również w Gminnym Programie opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki. Wspólnie dokumenty te przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego województwa mazowieckiego.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Przedmiotowy Plan został przyjęty Uchwałą Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa stanowi podstawowe narzędzie dla kształtowania przez samorząd wojewódzki regionalnej polityki przestrzennej.

Prowadząc politykę rozwoju, Samorząd Województwa Mazowieckiego dąży do zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju, zachowania spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, wzrostu konkurencyjności gospodarki regionu oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Podejście zintegrowanego planowania rozwoju łączy aspekty społeczne, gospodarcze i środowiskowe. W Planie uwzględniono też kwestie związane z ochroną dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego, przez co ochrona zabytków realizowana przez poszczególne samorządy gminne powinna uwzględniać zapisy planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego. Do form ochrony zabytków należą także ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Na terenie województwa mazowieckiego znajdują się obiekty i obszary uznane za dobra kultury współczesnej, których ochrona ma na celu zachowanie dla przyszłych pokoleń. Województwo mazowieckie cechuje również znaczne zróżnicowanie krajobrazów kulturowych.

W zakresie zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrony krajobrazów kulturowych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego wskazuje się:

- obszary i obiekty o istotnym znaczeniu dla województwa mazowieckiego z zakresu ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
 - obszary i obiekty objęte ochroną prawną,
 - postulowane parki kulturowe,
 - pasma przyrodniczo-kulturowe,
 - regiony etnograficzne oraz krainy historyczne,
 - ośrodki tożsamości kulturowej regionu,
 - dobra kultury współczesnej.

Określono również następujące działania, mające na celu zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego:

- realizację zadań wskazanych w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami;
- zachowanie i kreowanie ładu przestrzennego, zachowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz kształtowanie pasm przyrodniczo-kulturowych o znaczeniu regionalnym poprzez:
 - przeciwdziałanie negatywnym efektom urbanizacji i rurbanizacji;
 - wzmacnianie przestrzennych walorów obiektów oraz układów przestrzennych (w tym obiektów i obszarów przemysłowych) poprzez rewitalizację, restaurację oraz rekultywację;
 - ochronę, rewitalizację i rewaloryzację obiektów i obszarów historycznych (zwłaszcza architektury drewnianej i przemysłowej, dworskiej, obronnej, dorobku nauki i techniki) w tym zabytków mających znaczenie symboliczne;
 - odbudowę i rekonstrukcję dóbr należących do światowego i krajowego dziedzictwa po zniszczeniu w wyniku konfliktów zbrojnych lub katastrof spowodowanych zagrożeniami naturalnymi;
 - wykorzystanie sieci miast historycznych oraz atrakcji krajobrazowo-architektonicznych, m.in. dla wyznaczania szlaków turystyki kulturowej;
 - tworzenie muzeów,
 - ochronę regionów etnograficznych oraz krain historycznych, jako cennych i charakterystycznych krajobrazów kulturowych, również jako element współpracy oraz rozwoju powiązań z sąsiadującymi województwami.

Zapisy zawarte ww. Planie zostały uwzględnione podczas sporządzania Gminnego Programu opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM 2018 - 2021

Dokument stanowi załącznik do Uchwały Nr 174/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 13 listopada 2018 r. Jego realizacja przyczyni się do otoczenia dziedzictwa województwa właściwą opieką, z zachowaniem zasady możliwie pełnego włączenia obiektów zabytkowych i niematerialnych elementów dziedzictwa w nurt współczesnego życia województwa mazowieckiego.

W ramach *Programu opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2018 – 2021* została określona następująca misja: *Podnieść skuteczność opieki nad zabytkami i dziedzictwem niematerialnym w województwie mazowieckim.*

Dla osiągnięcia ww. misji wyznaczono 4 obszary strategiczne, dla których ustalono szczegółowe cele strategiczne, zaprezentowane w tabeli poniżej.

Tabela 1. Cele strategiczne Programu opieki nad zabytkami w Województwie Mazowieckim 2018 - 2021

OBSZAR STRATEGICZNY A: EDUKACJA KSZTAŁTUJĄCA ŚWIADOMOŚĆ I POSTAWY
Cel strategiczny A.1. Wprowadzić elementy edukacji o dziedzictwie, w tym – w edukacji powszechnej
Cel strategiczny A.2. Wesprzeć edukacyjnie samorządy lokalne i właścicieli zabytków
OBSZAR STRATEGICZNY B: OPTYMALIZACJA SYSTEMU DOSTĘPU DO ŚRODKÓW
Cel strategiczny B.1. Zoptymalizować system dotacji wojewódzkich
Cel strategiczny B.2. Wzorcowo dbać o zabytki własne województwa
OBSZAR STRATEGICZNY C: WYPRACOWANIE SKUTECZNYCH NARZĘDZI DZIAŁANIA
Cel strategiczny C.1. Ograniczać ryzyko utraty najmniej trwałych elementów dziedzictwa
Cel strategiczny C.2. Poprawić poziom współpracy na rzecz dziedzictwa
Cel strategiczny C.3. Wzmocnić potencjał promocyjny zabytków
OBSZAR STRATEGICZNY D: WZMOCNIENIE ZASOBÓW WIEDZY FACHOWEJ
Cel strategiczny D.1. Tworzyć system wiedzy o zabytkach i dziedzictwie niematerialnym
Cel strategiczny D.2. Radykalnie poprawić wykorzystanie technik cyfrowych

Źródło: Program opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2018 – 2021

Świadoma reinterpretacja dziedzictwa jest elementem budowy wspólnej tożsamości i przyczynia się do tworzenia więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcje oraz współdziałanie, jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. Jedynie zadbane, dobrze eksponowany obiekt jest postrzegany przez społeczeństwo jako wartość. Zabytek pojmowany w ten sposób oddziałuje na stan gospodarki i przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, podnosi jego walory i wzmacnia jego pozycję. Działania zawarte w Gminnym Programie opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki są spójne z kierunkami działań zawartymi w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU

Strategia stanowi Załącznik do Uchwały Nr 192/XIX/2008 Rady Powiatu w Radomiu z dnia 19 maja 2008 r.

Misja rozwoju, która jednocześnie jest celem kierunkowym, brzmi następująco:

Powiat Radomski to obszar zrównoważonego rozwoju, zapewniający stałą poprawę jakości życia mieszkańców, chroniący zasoby środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, wspierający dalszy rozwój funkcji osadniczej, gospodarczej i turystyczno-rekreacyjnej

W ramach Strategii zostały wyznaczone następujące cele strategiczne, wsparte celami operacyjnymi::

1. Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców:
 - 1.1. Likwidacja niedoborów w sferze infrastruktury technicznej oraz ochrona środowiska przyrodniczego,
 - 1.2. Poprawa efektywności i specjalizacja sektora rolnego,
 - 1.3. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu
 - 1.4. Rozwój infrastruktury turystycznej,
 - 1.5. Promocja walorów i zasobów oraz rozwój współpracy międzynarodowej powiatu.
2. Rozwój usług społecznych oraz tworzenie społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego,
 - 2.1. Podniesienie poziomu wykształcenia i umiejętności praktycznych mieszkańców,
 - 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców oraz opieki społecznej,
 - 2.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego,
 - 2.4. Wspieranie działań na rzecz integracji i aktywizacji prospołecznej mieszkańców,
 - 2.5. Edukacja ekologiczna i promocja proekologicznego stylu życia mieszkańców,
 - 2.6. Upowszechnienie technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Cele strategiczne, jak i cele operacyjne zawarte w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku odnoszą się m.in. do ochrony dziedzictwa kulturowego. Założenia przedmiotowego Programu są spójne ze Strategią głównie w zakresie realizacji **Celu operacyjnego 1.4 Rozwój infrastruktury turystycznej**, w którym opisane są kierunki działań powiązane z ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego:

— **Rewitalizacja obiektów i zespołów zabytkowych oraz lokalnych pomników historii.**

Wspólnie, dokumenty te przyczynią się do zachowania walorów kulturowych Powiatu Radomskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU RADOMSKIEGO NA LATA 2016 - 2019

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Radomskiego na lata 2016-2019 został przyjęty Uchwałą Nr 89/XI/2015 Rady Powiatu Radomskiego z dnia 27 listopada 2015 r.

Dokument charakteryzuje dziedzictwo kulturowe na terenie powiatu i określa zadania planowane do realizacji w okresie jego obowiązywania. Zadania te przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 2. Zadania w ramach Programu Opieki nad zabytkami powiatu radomskiego na lata 2016 - 2019

Lp.	Zadania	Planowany termin
1.	Ustanawianie społecznych opiekunów zabytków i prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków.	2016 – 2019
2.	Wydawanie przez starostę na wniosek Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem, w formie ustanowienia czasowego zajęcia, do czasu usunięcia zagrożenia lub o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe, wywłaszczenie tych obiektów na wniosek Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, na terenie której położony jest obiekt.	2016 - 2019
3.	Publikacja materiałów popularyzujących ochronę zabytków (np. albumy, pocztówki, przewodniki, m. multimedialne), oraz współfinansowanie wydawnictwa książkowego pt. „Dwory i pałace południowej części województwa mazowieckiego. Powiat radomski (i okolice).”, autorstwa mgr. Wiesława M. Kowalika.	2016 – 2019
4.	Budowa działu poświęconego zabytkom powiatu oraz ich ochronie na stronie internetowej Starostwa Powiatowego.	2016 – 2019
5.	Zorganizowanie panelu dyskusyjnego (konferencji, sesji) dotyczącego problematyki ochrony zabytków na terenie powiatu radomskiego	2016 – 2019
6.	Udział Starostwa Powiatowego oraz podległych mu jednostek w targach i wystawach zewnętrznych: — prezentacja zabytków, jako produktu stanowiącego ofertę na rynku turystycznym, — upowszechnianie publikacji na temat dziedzictwa kulturowego regionu.	2016 – 2019
7.	Spotkania szkoleniowe (w razie potrzeby), popularyzacja przepisów prawa dotyczących ochrony zabytków wśród właścicieli obiektów położonych na terenie Powiatu za pośrednictwem publikacji i strony internetowej.	2016 - 2019

Źródło: Program Opieki nad zabytkami powiatu radomskiego na lata 2016 - 2019

Celem priorytetowym Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Radomskiego na lata 2016 – 2019 jest utrwalanie i zdyskontowanie powiatowego potencjału dziedzictwa kulturowego, służące wszechstronnemu rozwojowi regionu.

W ramach powiatowego programu uwzględniono także wspieranie gmin, na wniosek zainteresowanych podmiotów, w zagospodarowaniu miejsc atrakcyjnych turystycznie, m.in. infrastruktury, oznakowania historycznie udokumentowanych szlaków kulturowych, ścieżek

edukacyjnych, tras rowerowych itp. Należy zatem stwierdzić, że działalność Powiatu w zakresie ochrony dziedzictwa kultury zostanie uzupełniona poprzez realizację gminnych programów opieki nad zabytkami. Realizacja założeń Gminnego Programu opieki na Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki jest zgodna z działaniami przewidzianymi do wdrożenia przez Powiat Radomski.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy Miasta Pionki (analiza dokumentów programowych gminy)

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PIONKI

Podstawowym celem sporządzania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej gmin, w tym miejscowych zasad zagospodarowania przestrzennego.

Zapisy w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Pionki wskazują, że wartości kulturowe stanowią istotne uwarunkowania dalszego rozwoju zagospodarowania przestrzennego Miasta. Z punktu widzenia wpływu na rozwój zagospodarowania przestrzennego istotne jest położenie obiektów w układzie funkcjonalno-przestrzennym. W dokumencie uwzględniono obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Podstawowym warunkiem rozwoju zagospodarowania wynikającym z wartości kulturowych, jest stała weryfikacja stanu zabytków na obszarze Miasta i podjęcie decyzji dotyczących ich ochrony, co jest niezbędne dla uporządkowania istniejącego zagospodarowania i podniesienia poziomu estetycznego wizerunku Miasta.

W Gminnym Programie opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki uwzględniono ustalenia wynikające ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Pionki.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA PIONKI NA LATA 2016-2022

Strategia Rozwoju Miasta Pionki na lata 2016-2022 stanowi załącznik do Uchwały nr XLVI/313/2017 Rady Miasta Pionki z dnia 29 czerwca 2017 r.

Dokument zawiera określoną misję, która brzmi następująco:

Zrównoważony rozwój miasta, rozwiązywanie poprzez działania rewitalizacyjne złożonych problemów obszarów zdegradowanych oraz podnoszenie poziomu życia wszystkich mieszkańców miasta, poprzez zwiększenie potencjału społeczno-gospodarczego, z wykorzystaniem walorów krajobrazowych.

Ponadto, w dokumencie określono również następującą wizję Miasta:

Pionki – atrakcyjne, nowoczesne, dynamicznie rozwijające się miasto, zapewniające poprzez proces rewitalizacji włączenie społeczne wszystkich mieszkańców, wysoką jakość życia, dobrze zorganizowaną przestrzeń publiczną, wykorzystujące swoje położenie i potencjał społeczno-gospodarczy.

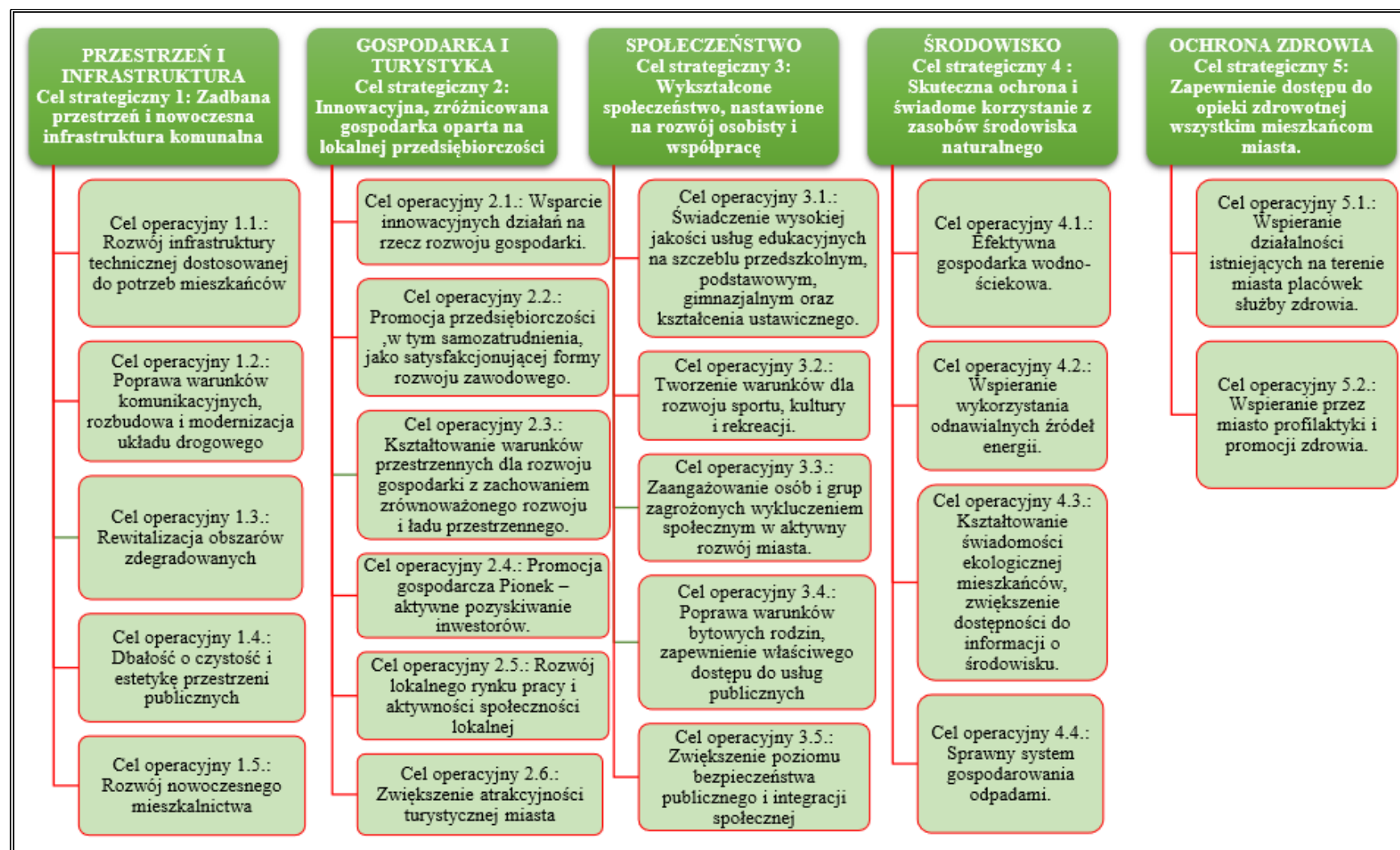
Realizacja Strategii Rozwoju Miasta opiera się na pięciu obszarach strategicznych, dla których określono strategiczne cele, z których wynikają następnie cele operacyjne.

Określono następujące obszary:

- Obszar tematyczny I. Przestrzeń i Infrastruktura;
- Obszar tematyczny II. Gospodarka, Turystyka i Rekreacja;
- Obszar tematyczny III. Społeczeństwo;
- Obszar tematyczny IV. Środowisko;
- Obszar tematyczny V. Ochrona Zdrowia.

Szczegółowy wykaz celów zaprezentowano na rysunku.

Rysunek 2. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Miasta Pionki na lata 2016-2022

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Pionki na lata 2016-2022

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki jest spójny ze z założeniami strategicznymi Miasta. Działania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Miasta Pionki wpisują się głównie w cel strategiczny: **wykształcone społeczeństwo, nastawione na rozwój osobisty i współpracę**, w tym cel operacyjny: **tworzenie warunków dla rozwoju sportu, kultury i rekreacji**. Działania, które zostaną zrealizowane w ramach ww. celu, przyczynią się do zachowania wartości kulturowych na terenie Pionek, co wpłynie również na zwiększenie atrakcyjności Miasta pod względem mieszkaniowym i turystycznym.

PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA PIONKI NA LATA 2016 - 2022

Obecnie obowiązującym dokumentem jest Program Rewitalizacji Miasta Pionki na lata 2016 – 2022 przyjęty uchwałą Nr XLI/274/2017 Rady Miasta Pionki z dnia 29 listopada 2016 r.

Wśród problemów, w kontekście konieczności podjęcia działań rewitalizacyjnych, uwagę zwrócono na wysoki stopień degradacji niektórych obiektów zabytkowych. Następnie w ramach celów rewitalizacyjnych wyznaczono m.in. cel strategiczny 1 – Podniesienie warunków życia mieszkańców, w tym dwa cele operacyjne: Cel operacyjny 1 – Poprawa standardu technicznego mieszkań komunalnych z uwzględnieniem tworzenia przestrzeni wspólnych oraz Cel operacyjny 2 – Poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz poprawa bezpieczeństwa. W ramach ww. celów uwzględniono potrzebę ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego Pionek. Wśród projektów rewitalizacyjnych ujęto również zadania, które bezpośrednio dotyczą obiektów zabytkowych – są to:

- Przebudowa i zagospodarowanie nieruchomości przy ul. Radomskiej 7 w Pionkach szansą na aktywizację i integrację społeczną,
- Modernizacji historycznego budynku ciepłowni PROArt Project.

Uwarunkowania związane z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowe określone zostały także w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Poniżej odniesiono się do stosownych zapisów regulujących przedmiotowe kwestie.

ZMIANA MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PIONKI Z 1997 R.

Uchwałą nr XXXII/143/97 Rady Miejskiej w Pionkach z dnia 25 kwietnia 1997 r. ustalono teren dla usług zdrowia oznaczony w rysunku planu symbolem UZ, w którym dopuszcza się lokalizację wszelkich obiektów i urządzeń uzupełniających związanych z działalnością szpitala. W przypadku nowo realizowanych obiektów winny być one dostosowane do zabytkowego charakteru obiektu. Z kolei wszelka działalność inwestycyjna na terenie UZ winna być uzgodniona z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, co dotyczy także terenów zadrzewionych.

Ustalono funkcje i zasady zagospodarowania terenu oznaczonego w dotychczas obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Pionki symbolem B.14-P,ZL, którego podstawowymi funkcjami są: przemysł wyrobów specjalnych, przemysł i składy. Funkcją uzupełniającą są lasy o charakterze klimatycznym, izolacyjnym i gospodarczym. Na wskazanym terenie dopuszcza się realizację nowych uzupełniających obiektów dla podmiotów nie związanych z produkcją specjalną, przy czym w wypadku zajęcia na ten cel terenów zalesionych, należy uzyskać zgodę na zmianę przeznaczenia terenów leśnych na cele nieleśne oraz pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PIONKI Z 2003 R.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego przyjętego Uchwałą nr XIII/153/2003 Rady Miasta Pionki z dnia 24 października 2003 roku ustalono tereny i obiekty środowiska kulturowego:

1. Wyznacza się obiekty objęte ochroną prawną wpisane do rejestru zabytków
 - a) kościół parafialny p.w. Św. Barbary (murowany, neobarokowy z początku XX w.)
 - b) willa (w stylu neorenesansowym, z początku XX w.) siedziba ZUS
2. Wskazuje się cenne obiekty architektoniczne predysponowane do objęcia ochroną prawną
 - a) Legionówka (przy ul. 15 Stycznia)
 - b) dworzec PKP Pionki Główne
 - c) willa z 1925 r. (obecnie przedszkole)
 - d) kasyno
 - e) budynek kasy chorych
3. Wskazuje się strefę zainteresowania konserwatorskiego, w granicach której znajdują się obszary predysponowane do objęcia ochroną prawną jako zabytkowy układ urbanistyczny miasta
4. wskazuje się miejsca pamięci narodowej
 - a) obelisk ku czci ofiar faszyzmu 1939-1945
 - b) pomnik ku czci poległych pracowników Pronitu w latach 1939-1945
 - c) cmentarz mogiły żołnierzy września, partyzantów i pomordowanych w latach 1934-1945
 - d) krzyż w miejscu egzekucji 1940-1944.

oraz ustalono zasady ochrony środowiska kulturowego:

1. Na obszarach strefy zainteresowania konserwatorskiego dopuszcza się unowocześnianie i uzupełnianie podstawowych potrzeb oraz działania restrukturyzacyjne i adaptacyjne obiektów, z warunkiem zachowania wartości historycznych i społeczno-kulturowych. Wskazuje się potrzebę opracowania „Studium konserwatorskiego”, które określiłoby

w granicach strefy zainteresowania konserwatorskiego obszary ochrony konserwatorskiej i ich zasady użytkowania.

2. Dopuszcza się modernizację, przebudowę, rozbudowę obiektów zabytkowych lub predysponowanych do objęcia ochroną prawną jedynie za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU OBEJMUJĄCEGO POŁUDNIOWO-WSCHODNIĄ CZĘŚĆ MIASTA PIONKI Z 2007 R.

Plan przyjęty Uchwałą Nr XXXIV/171/2007 Rady Miasta Pionki z dnia 18.12.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru obejmującego południowo-wschodnią część miasta Pionki nie zawiera ustaleń dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA TERENÓW POŁOŻONYCH W CENTRALNEJ CZĘŚCI MIASTA PIONKI Z 2011 R.

Plan przyjęty Uchwałą Nr VI/61/2011 Rady Miasta Pionki z dnia 10 lutego 2011 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w centralnej części miasta Pionki pomiędzy ulicą Kozienicką, torami kolejowymi, ogródkami działkowymi oraz ulicą 15 Stycznia nie zawiera ustaleń dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU PÓŁNOCNEJ CZĘŚCI MIASTA PIONKI Z 2011 R.

Plan przyjęty Uchwałą Nr VI/63/2011 Rady Miasta Pionki z dnia 10 lutego 2011 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w północnej części miasta Pionki pomiędzy ulicami Partyzantów, Chemiczną, projektowanym przedłużeniem ulicy Adasia Guzala oraz Leśną nie zawiera ustaleń dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA DZIAŁKI NR 14659, NR 146510 I CZĘŚCI DZIAŁKI NR 146511 W PIONKACH PRZY UL. POLNEJ

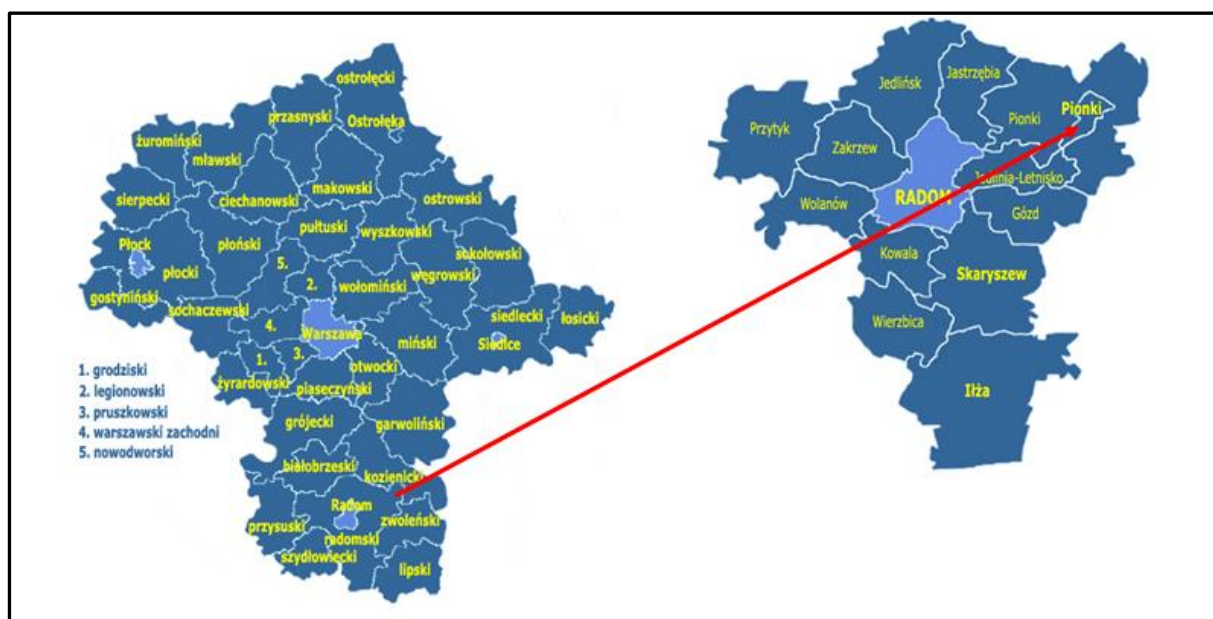
Uchwałą Nr XLVIII/325/2017 Rady Miasta Pionki z dnia 28 sierpnia 2017 r. przyjęto miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 1465/10, nr 1465/9 i części działki nr 1465/11, położonych w Pionkach przy ul. Polnej, przy czym w planie nie określono zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, ponieważ na obszarze objętym planem nie występują: zabytki, krajobrazy kulturowe ani dobra kultury współczesnej.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Miasta Pionki

Gmina Miasto Pionki położone jest w południowej części województwa mazowieckiego, we wschodniej części powiatu radomskiego.

Obszar Pionek znajduje się w strefie recesji łądłolodu środkowopolskiego, który rozciąga się od podnóża Gór Świętokrzyskich, usytuowanego w południowej części województwa mazowieckiego, na pograniczu Małopolski i Mazowsza. Miasto od strony północnej okala Puszcza Kozienicka, będąca największym kompleksem leśnym w tej części Polski.

Rysunek 3. Położenie Gminy Miasta Pionki na tle powiatu radomskiego i województwa mazowieckiego

Źródło: www.gminy.pl

5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy Miasta

Pierwsze wzmianki o ziemiach, na których znajduje się Miasto Pionki, pochodzą z czasów panowania Władysława Jagiełły i datowane są na 1391 r. Historia tego obszaru wiąże się z dwoma młynami i ich właścicielami: Pianki (Pijanka, Piąki, Pijąka, Pionka) i Zagożdżona (Zagwozdzon, Zagwózdzon, Zagozdzon). Owe młyny usytuowane były na rzece Zagożdżonce. Pierwszy położony był przy Stawie Górnym w Pionkach, a drugi przy obecnej ul. Zwoleńskiej (na wysokości nieistniejącego Stawu Dolnego). Młyny należały do folwarku mającego swoją siedzibę w Jedlni, będącego własnością królewską.

Chłopi z Pionek i Zagożdżona zajmowali się głównie uprawą roli i hodowlą zwierząt, zaś dodatkowym zajęciem było bartnictwo. Z powodu słabych gleb uprawiali oni głównie żyto, zbierali siano z łąk, hodowali świnie, krowy i woły. W XVIII wieku w najbogatszych gospodarstwach pojawiły się pierwsze konie. Gospodarze z tego obszaru pod względem majątkowym dzielili się na 3 grupy: zamożnych, średniozamożnych i ubogich. Z uwagi na brak

informacji o powierzchni ziemi uprawnej w poszczególnych gospodarstwach, podstawowym kryterium przynależności do jednej z tych grup było posiadanie zwierząt gospodarskich i barci leśnych.

Rozwój osiedli był powolny, choć widoczny. Pod koniec XVIII wieku w Zagożdżonie obok młyna, tartaku, browarku i karczmy istniało prawdopodobnie 6 gospodarstw rolnych, a w Pionkach 2. Okres najdawniejszych dziejów Pionek i Zagożdżona trwał stosunkowo długo, bo ponad 400 lat. Wydarzenia polityczne bądź militarne o skali ogólnokrajowej (jak np. „potop szwedzki”) nie wpłynęły znacząco na losy ich mieszkańców, gdyż młyny na Zagożdżonce pozostały nienaruszone.

Znaczący rozwój regionu miał miejsce w okresie międzywojennym. Proces ten rozpoczął się po podjętej w 1922 roku decyzji o budowie Państwowej Wytwórni Prochów i Materiałów Kruszących, która stanowiła ważny obiekt, o kluczowym znaczeniu dla realizacji polityki wojskowej II Rzeczypospolitej. Zlokalizowanie nowoczesnej produkcji na południowych obrzeżach Puszczy Kozienickiej, będących terenami słabo zaludnionymi i oddalonymi od głównych traktów komunikacyjnych, spowodowało szybki rozwój regionu.

W 1931 roku z gminy Jedlnia wyłączone zostały miejscowości Zagożdżon oraz Pionki i powstała gmina Pionki, z siedzibą urzędu gminnego w Zagożdżonie. Oficjalnie nazwę Zagożdżona na Pionki zmieniono w 1932 roku.

Przez lata rozwój Miasta Pionki w bardzo dużym stopniu uzależniony był od Państwowej Wytwórni Prochu i Materiałów Kruszących (po II Wojnie Zakładu Tworzyw Sztucznych „Pronit” w Pionkach). Przemiany ekonomiczne lat 90-tych (wówczas nastąpiło też przekształcenie Zakładu w spółkę skarbu państwa) doprowadziły do tego, iż działalność ZTS „Pronit” zakończyła się przewlekłym procesem upadłościowym. W początkach 2000 roku spółka utraciła płynność finansową i ogłoszono upadłość. Na terenie Miasta pozostała jednak unikalna infrastruktura, której rozwój zawdzięcza się ulokowaniu przemysłu na tym obszarze. Miasto jest słynne również z produkcji płyt gramofonowych w zakładach „Pronit”.

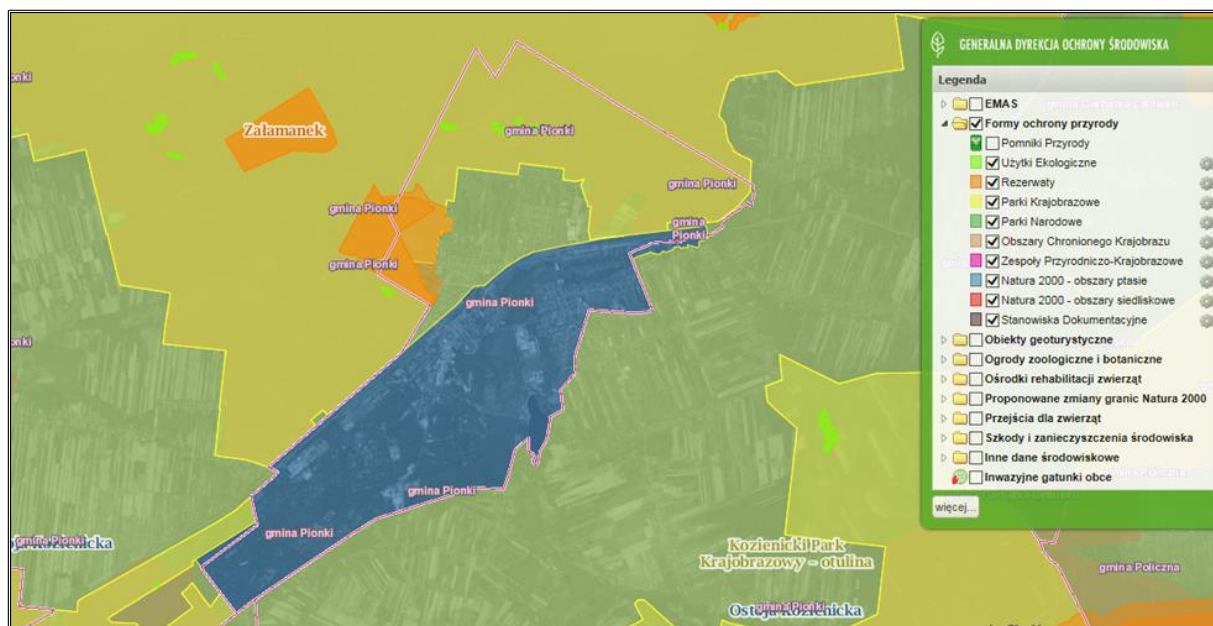
5.2.2. Krajobraz kulturowy

Obszar Gminy Miasta Pionki posiada liczne walory kulturowe i historyczne. Znajduje się tu wiele obiektów zabytkowych, począwszy od kościołów, zabytkowych cmentarzy po budynki mieszkalne.

W granicach Gminy zlokalizowany jest Rezerwat Przyrody Pionki, Kozienicki Park Krajobrazowy, Obszary Natura 2000: Puszcza Kozienicka PLH140035, Ostoja Kozienicka PLB140013, użytki ekologiczne i liczne pomniki przyrody. Do walorów krajobrazowych, jak również rekreacyjnych należy Puszcza Kozienicka, przez którą przebiegają szlaki turystyczne

umożliwiające wycieczki piesze i rowerowe. Miasto jest połączone szlakami turystycznymi z Radomiem, Warką, Koźlenicami, Dęblinem, Zwoleniem i Puławami.

Rysunek 4. Formy ochrony przyrody w granicach Gminy Miasta Pionki

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Środowisko kulturowe Miasta determinowane jest występowaniem na jego terenie głównie zabytków architektury. Warto podkreślić, że zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego Miasta stanowią wartości podlegające ochronie prawnej i pozwalają tym samym na wyodrębnienie obszarów o istotnych walorach środowiska kulturowego. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego wpływa na rozwój pozostałych dziedzin regionu, takich, jak: turystyka, rekreacja, czy osadnictwo.

Głównymi ośrodkami kultury w Pionkach są Miejski Ośrodek Kultury (MOK) oraz Centrum Aktywności Lokalnej (CAL). Działalność Miejskiego Ośrodka Kultury obejmuje organizowanie m.in. koncertów przedstawień, wystaw, seminariów, projekcji filmowych czy konferencji. MOK posiada wyposażenie techniczne, które pozwala na organizację imprez plenerowych oraz studyjnych.

Centrum Aktywności Lokalnej to samorządowa jednostka budżetowa. Realizuje ona zadania na rzecz mieszkańców Gminy Miasta Pionki z zakresu m.in. integracji społecznej, działalności szkoleniowej i oświatowej, a także wykonuje zadania własne z zakresu: promocji, edukacji publicznej, kultury, przedsiębiorczości, samorządowej pobudzania aktywności społecznej.

Na terenie Miasta działają ponadto dwie biblioteki: Miejska Biblioteka Publiczna w Pionkach oraz Filia Biblioteki Pedagogicznej w Radomiu. Oferują one mieszkańcom dostęp do

materiałów bibliotecznych tj. książek, gazet, czasopism. Ponadto instytucje te zajmują się organizacją wystaw artystycznych oraz promocją czytelnictwa na terenie Miasta.

Miasto Pionki posiada stadion sportowy. Obiekt został oddany do użytku na początku lat 30-tych XX w. Znajduje się on w centralnej części Miasta, wyposażony jest w pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej o nawierzchni trawiastej, trawiaste boisko treningowe, bieżnię lekkoatletyczną dookólną oraz skocznię do skoku w dal. Na stadionie odbywają się liczne zawody sportowe m.in. mecze piłki nożnej drużyn seniorskich i młodzieżowych, zawody strażackie, olimpiady młodzieżowe, zawody lekkoatletyczne oraz powiatowe igrzyska sportowe.

Oprócz stadionu Miasto dysponuje szeroką ofertą obiektów sportowych, z których mogą korzystać mieszkańcy, jak i turyści. Wydział Sportu i Rekreacji Urzędu Miasta Pionki zarządza także następującymi obiektami sportowymi i rekreacyjnymi: halą sportową, Ośrodkiem „Staw Górny”, basenem miejskim, kompleksem boisk „Orlik 2012”, lodowiskiem „Biały Orlik”, placami zabaw, Centrum rekreacyjno – rozrywkowym „Ogródek Jordanowski”.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Na terenie Gminy Miasta Pionki występują zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz rejestrze zabytków województwa mazowieckiego prowadzonym przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Miasta Pionki zgodnie z obowiązującą Gminną Ewidencją Zabytków, przedstawiono w Załączniku nr 1 do niniejszego Programu.

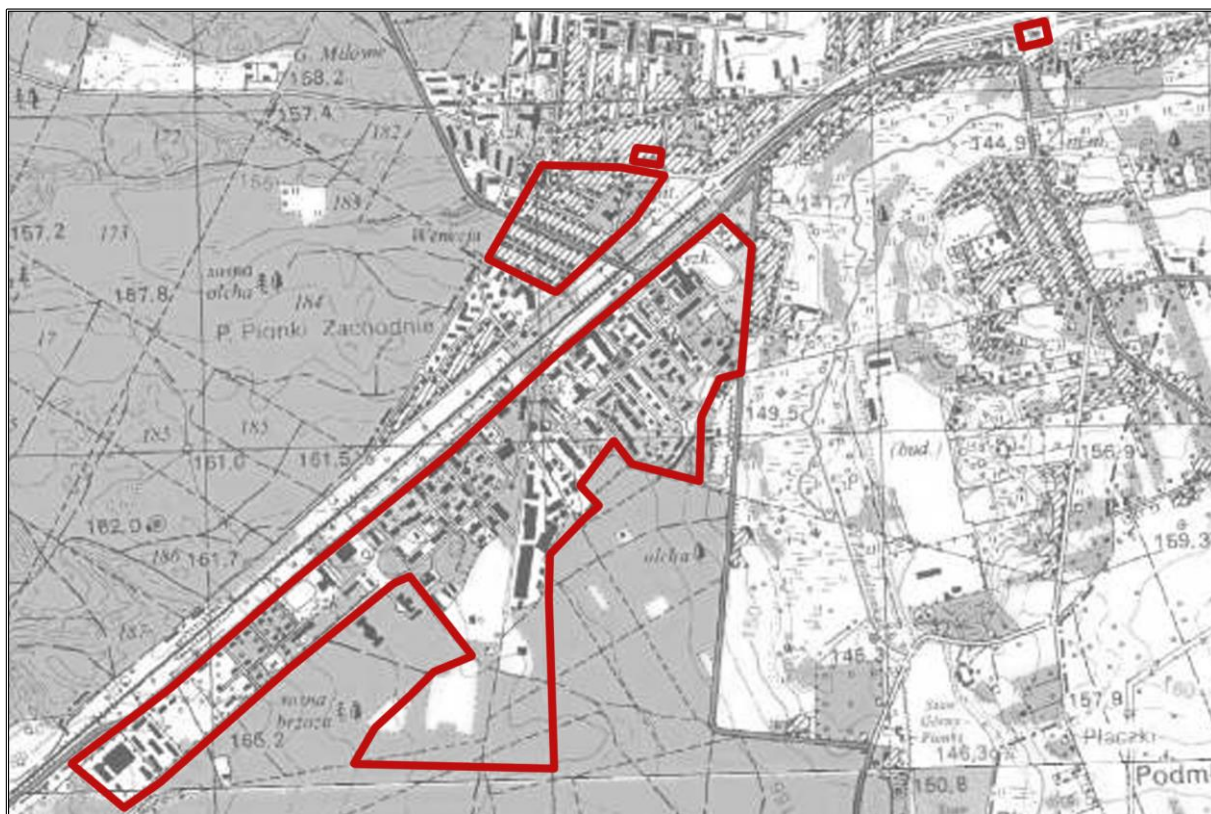
W celu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego w ostatnim czasie przeprowadzono szereg prac remontowych obiektów zabytkowych na terenie Gminy Miasta Pionki. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych, których dotyczyły te działania wraz ze zdjęciami ukazującymi ich obecny stan, przedstawiono w Załączniku nr 2 do niniejszego dokumentu.

Na terenie Miasta ochroną objęty został również zabytkowy układ urbanistyczny Miasta, w którym wyznaczone są następujące strefy konserwatorskie:

- teren istniejącego Szpitala Rejonowego;
- tzw. działki za torem;
- tzw. działki za stawem;
- teren zabudowy jednorodzinnej sprzed 1939 roku;
- teren położony pomiędzy ul. Radomską, Al. Jana Pawła II, Fabryczną, Zakładową, obejmujący częściowo tereny po byłych zakładach ZTS Pronit.

Granice ww. układu urbanistycznego przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 5. Układ urbanistyczny na terenie Gminy Miasta Pionki

Źródło: Karta adresowa zabytku nieruchomego

5.2.4. Zabytki ruchome

Na terenie Gminy Miasta Pionki nie występują zabytki ruchome.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Na terenie Gminy Miasta Pionki nie występują również zabytki archeologiczne.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

W 1956 roku na terenie Miasta rozpoczęła się produkcja polichlorku winylu do wytwarzania wolnoobrotowych płyt gramofonowych, powszechnie znanych jako płyty winylowe. W tamtym czasie Zakład „Pronit” był jedynym w Polsce producentem masy płytowej. Tłocznia przez ponad trzy dekady produkowała płyty gramofonowe dla odbiorców muzycznych w całej Polsce, zazwyczaj na zlecenie ówczesnych wydawnictw muzycznych, a w końcowej dekadzie produkcji także pod własnym wydawnictwem.

Na terenie Gminy Miasta Pionki znajduje się Izba Regionalna „Czarna Płyta” upamiętniająca historię wytwarzanych płyt gramofonowych. Mieści się ona w budynku Centrum Aktywności Lokalnej. W Izbie można zobaczyć m.in. kolekcję: starych płyt (winylowych oraz szelakowych), metalowych pozytywów oraz negatywów płyt, pocztówek dźwiękowych i gramofonów.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest celem Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się m.in. w następujących dziedzinach: tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sztuki widowiskowe, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

W rozumieniu Konwencji UNESCO „niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza *praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności, jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.*

Do dziedzictwa niematerialnego Gminy Miasta Pionki można zaliczyć organizowane wydarzenia kulturalne, w tym wystawy czy konkursy. Przykładem wartym uwagi jest organizowany przez Centrum Aktywności Lokalnej w Pionkach Ogólnopolski Festiwal Piosenki z Czarnego Krążka. W kwietniu 2019 r. miała miejsce już IV edycja festiwalu. Impreza wzbudza coraz większe zainteresowanie wśród wykonawców z całego kraju. Ponadto wielu z nich dzięki uczestnictwu w festiwalu ma często okazję odwiedzić Miasto po raz pierwszy, w tym zwiedzić Izbę Czarnej Płyty oraz poznać historię tłoczni płyt gramofonowych „Pronit”.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zabytki w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru, do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku. Zgoda ta nie jest wymagana w przypadku włączenia karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego.

Wpis do wojewódzkiej ewidencji zabytków nie wywołuje skutków prawnych, ale rodzi pewne obowiązki informacyjne. Zgodnie z art. 28 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

1. uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;

2. zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
3. zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
4. zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

W przypadku zabytków nieruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków zastosowanie ma również art. 31 ust. 1a ww. ustawy, zgodnie z którym osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

1. Roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo
2. Roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego

jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Miasta Pionki stanowi Załącznik nr 1 do niniejszego Programu.

Zabytki w wojewódzkim rejestrze zabytków

Rejestr zabytków, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy oraz zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Do rejestru nie wpisuje się zabytku: wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, wpisanego do inwentarza muzeum, a także wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Obiekty, zespoły oraz założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków są objęte rygorami prawnymi, które wynikają z obowiązujących przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie prace konserwatorskie, restauratorskie czy roboty budowlane, prowadzenie badań, zmiany przeznaczenia zabytków

wpisanych do rejestru, itp. wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2018 poz. 1609) precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych.

Rozporządzenie określa tryb wydawania pozwoleń na:

- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- przemieszczenie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje,
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- zmianę przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 z późn. zm.) oraz napisów;
- prowadzenie badań archeologicznych;

- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

Rozporządzenie określa także dane i informacje, które powinny zawierać wnioski o wydanie ww. pozwoleń, dokumentacja dołączana do tych wniosków, niezbędna do ich rozpatrzenia, dane i informacje, które zawierają te pozwolenia oraz warunki, które mogą zostać w nich zastrzeżone, a także elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.

Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków z terenu Gminy Miasta Pionki przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 3. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie Gminy Miasta Pionki wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków

Obiekt	Czas powstania	Adres	Nr Rejestru/Decyzji o wpisaniu do Rejestru	Data wpisu
Kościół murowany p.w. św. Barbary	1922-1929	al. Jana Pawła II 1	372/A	05.01.1988
Willa murowana (obecnie siedziba ZUS)	I. 20-te XX w.	ul. Spokojna 3	533/A	23.06.1993
Budynek „starej poczty”	I. 20-te XX w.	ul. Jana Pawła II 17	A-1198	27.04.2011
Budynek murowany – Biblioteka pedagogiczna	I. 20-te XX w.	ul. Radomska 7	Dec. Nr 1451/2017	20.11.2017
Dworzec kolejowy murowany	I. 20-te XX w.	ul. Zwycięstwa 1a	Dec. Nr 1452/2017	20.11.2017
Budynek murowany – dawne Kasyno Urzędnicze	I. 20-te XX w.	ul. Zakładowa 5	Dec. Nr 1635/2018	28.11.2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Pionki

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. oraz rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem,

ewidencja jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gmin.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Karta adresowa zabytku nieruchomego zawiera następujące rubryki:

- 1) nazwa;
- 2) czas powstania;
- 3) miejscowość;
- 4) adres;
- 5) przynależność administracyjna;
- 6) formy ochrony;
- 7) opracowanie karty adresowej;
- 8) fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym.

Głównym celem prowadzenia ewidencji zabytków jest zebranie i opracowanie najistotniejszych informacji o obiektach zabytkowych niezbędnych do prowadzenia planowej polityki konserwatorskiej w zakresie:

- wpisów do rejestru zabytków;
- współpracy konserwatora przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- prac remontowo – budowlanych;
- dofinansowania prac konserwatorskich;
- przygotowywaniu szczegółowej dokumentacji obiektów dziedzictwa kulturowego.

Wzór karty adresowej zabytku nieruchomego określa załącznik nr 6 do ww. rozporządzenia. Wzór karty przedstawiono także poniżej.

GEZ	KARTA ADRESOWA ZABYTKU NIERUCHOMEGO		3. Miejscowość
	1. Nazwa	2. Czas powstania	
8. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym		4. Adres	
		5. Przynależność administracyjna	
		województwo	
		powiat	
		gmina	
		6. Formy ochrony	
		7. Opracowanie karty (autor, data i podpis)	

Na terenie miasta Pionki obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których zawarte zostały ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Zapisy dotyczące ochrony terenów i obiektów środowiska kulturowego uwzględniają następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Pionki z 1997 r., w którym określono teren dla usług zdrowia oznaczony symbolem UZ, gdzie wszelką działalność inwestycyjną należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz teren oznaczony symbolem B.14-P,ZL, gdzie dopuszcza się realizację nowych uzupełniających obiektów dla podmiotów nie związanych z produkcją specjalną, ale w przypadku zajęcia terenów zalesionych, należy uzyskać zgodę na zmianę przeznaczenia terenów leśnych na cele nieleśne oraz pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Pionki z 2003 r., w którym wyznaczono obiekty objęte ochroną prawną wpisane do rejestru zabytków, cenne obiekty architektoniczne i miejsca pamięci narodowej. Modernizacja, przebudowa i rozbudowa obiektów zabytkowych lub predysponowanych do objęcia ochroną prawną możliwa jest jedynie za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zgodnie z art. 39, ust.3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2019 r. poz. 1186, z późn. zm.), w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Zgodnie z art. 67, ust.1 ww. ustawy, jeżeli nieużytkowany lub niewykończony obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określającą terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia. W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, organ nadzoru budowlanego wydaje ww. decyzję po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

5.4.1 Stan zachowania i zagospodarowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytów

Za pomocą poniższej tabeli określono stan zachowania i zagospodarowania zabytków nieruchomych na terenie Miasta Pionki, znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Tabela 4. Stan zachowania i zagospodarowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytów

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Stan zachowania i zagospodarowania zabytku
1.	Układ urbanistyczny	Pionki	wysoki stopień zachowania historycznie ukształtowanej struktury, większość zabudowy mieszkaniowej jest w dobrym lub zadowalającym stanie technicznym
2.	Budynek murowany– szpital	ul. Niepodległości 1 (do 13.12.2017 ul. 15 stycznia 1)	zły, budynek wymaga modernizacji
3.	Budynek drewniany - dawna „Legionówka”	ul. Niepodległości 2 (do 13.12.2017 ul. 15 stycznia 2)	zadowalający
4.	Budynek murowany - Szkoła Podstawowa nr 1	ul. Niepodległości 3 (do 13.12.2017 ul. 15 stycznia 3)	zadowalający
5.	Kamienica murowana	ul. Brzozowa 1	dobry
6.	Kamienica murowana	ul. Brzozowa 2	dobry
7.	Dom drewniany	ul. Chemiczna 4	niepokojący
8.	Dom drewniany	ul. Chemiczna 20	zadowalający
9.	Dom drewniany	ul. Chemiczna 51	dobry
10.	Kamienica murowana	ul. Filtrowa 2	dobry, wykonany remont elewacji
11.	Studnia głębinowa	ul. Filtrowa	zadowalający
12.	Budynek murowany– nastawnia kolejowa	ul. M. Garszwo 2A	zadowalający
13.	Budynek murowany– nastawnia kolejowa	ul. M. Garszwo 8	zadowalający
14.	Budynek drewniany	ul. M. Garszwo 89	zły
15.	Budynek murowany — szpital	ul. Harcerska 1	dobry

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 DLA GMINY MIASTA PIONKI

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Stan zachowania i zagospodarowania zabytku
16.	Kościół murowany p.w. św. Barbary	al. Jana Pawła II 1	dobry, wykonany remont dzwonów i malowanie dachu
17.	Plebania drewniana	al. Jana Pawła II 1B	dobry
18.	Kostnica murowana	al. Jana Pawła II	dobry
19.	Budynek murowany - Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	al. Jana Pawła II 7	dobry
20.	Budynek murowany, dawny hotel „Lampart”, obecnie Urząd Miasta	al. Jana Pawła II 15	dobry, wykonany remont wnętrza
21.	Budynek murowany tzw. „Stara Poczta”	al. Jana Pawła II 17	dobry
22.	Kamienica murowana	ul. Jodłowa 1	dobry
23.	Dom drewniany	ul. Kolejowa 1	niepokojący
24.	Kapliczka	ul. Kolejowa 4	niepokojący
25.	Budynek kolejowy, murowany	ul. Kolejowa 6	niepokojący
26.	Kamienica murowana	ul. Kolejowa 24	niepokojący
27.	Dom murowany	ul. Kolejowa 75	zadawalający
28.	Budynek murowany - dawna łaźnia miejska	ul. Korczaka 3	dobry, wykonany remont elewacji i wnętrza
29.	Cmentarz grzebalny parafii rzymsko-katolickiej, tzw. „Nowy”	ul. Kozienicka	zadawalający
30.	Dom drewniany	ul. Legionistów 6	dobry
31.	Budynek murowany - dawna Kasa Chorych	ul. Legionistów 38	dobry
32.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 1	dobry
33.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 2	niepokojący
34.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 3	dobry
35.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 4	dobry
36.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 5	dobry
37.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 6	dobry
38.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 7	dobry, wykonany remont elewacji i dachu

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 DLA GMINY MIASTA PIONKI

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Stan zachowania i zagospodarowania zabytku
39.	Kamienica murowana	ul. E. Orzeszkowej 1	dobry
40.	Kamienica murowana	ul. E. Orzeszkowej 5	dobry
41.	Dom murowany – Hufiec ZHP	ul. E. Orzeszkowej 6	zły
42.	Budynek murowany	ul. E. Orzeszkowej 7	dobry, wykonany remont elewacji
43.	Dom murowany – Miejska Biblioteka Publiczna	ul. E. Orzeszkowej 8	zły
44.	Dom murowany – Dom Harcerza	ul. E. Orzeszkowej 10	dobry, wykonany remont wnętrza
45.	Dom drewniany	ul. Partyzantów 9	zadawalający
46.	Dom drewniany	ul. Pokoju 9	zadawalający
47.	Dom drewniany	ul. Pokoju 18	zadawalający
48.	Cmentarz grzebalny parafii rzymsko-katolickiej, tzw. „Stary”	ul. Polna	zadawalający
49.	Studnia głębinowa, murowana	ul. Polna	zadawalający
50.	Budynek murowany - Miejski Ośrodek Kultury	ul. Radomska 1	dobry, zmienione pokrycie dachowe
51.	Kamienica murowana	ul. Radomska 15 (do 21.07.2017 – ul. Radomska 4)	dobry, wykonany remont dachu i elewacji
52.	Willa murowana - Biblioteka pedagogiczna	ul. Radomska 7	dobry, wykonany remont generalny
53.	Kamienica murowana	ul. Różana 1	dobry, wykonany remont dachu i elewacji
54.	Kamienica murowana	ul. Różana 2	dobry
55.	Kamienica murowana	ul. Różana 3	dobry, wykonany remont dachu i elewacji
56.	Kamienica murowana	ul. Różana 4	dobry
57.	Kamienica murowana	ul. Różana 5	dobry
58.	Kamienica murowana	ul. Różana 6	dobry, wykonany remont dachu i elewacji
59.	Dom murowany	ul. Sienkiewicza 36	dobry
60.	Kamienica murowana	ul. Sosnowa 1	niepokojący
61.	Willa murowana	ul. Spokojna 3	zadawalający
62.	Kamienica murowana	ul. Sportowa 11	dobry

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 DLA GMINY MIASTA PIONKI

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Stan zachowania i zagospodarowania zabytku
63.	Dom drewniany	ul. Szkolna 2	zadawalający
64.	Dom drewniany	ul. Szkolna 14	zadawalający
65.	Budynek murowany - Straż Pożarna	ul. Zakładowa 3	zadawalający
66.	Budynek murowany - dawne Kasyno Urzędnicze	ul. Zakładowa 5	dobry
67.	Kamienica murowana	ul. Zakładowa 6	dobry, wykonany remont dachu
68.	Zespół budynków PWP – Budynek Dyrekcji	ul. Zakładowa 7	dobry
69.	Zespół budynków PWP – dawna elektrociepłownia	ul. Zakładowa 7	zły
70.	Zespół budynków PWP – warsztat mały	ul. Zakładowa 7	zły
71.	Zespół budynków PWP – warsztat główny	ul. Zakładowa 7	zły
72.	Zespół budynków PWP – wieża ciśnień	ul. Zakładowa 7	zły
73.	Zespół budynków PWP – Laboratorium	ul. Zakładowa 7	niepokojący
74.	Kamienica murowana	ul. Zakładowa 8	zadawalający
75.	Dom drewniany	ul. Zwycięstwa 1	dobry
76.	Dworzec kolejowy, murowany	ul. Zwycięstwa 1a	niepokojący
77.	Dom drewniany	ul. Zwycięstwa 46	dobry
78.	Dom drewniany	ul. Zwycięstwa 62	zadawalający
79.	Kamienica murowana	ul. Żeromskiego 1	dobry, wykonany remont elewacji od strony wschodniej
80.	Kamienica murowana	ul. Żeromskiego 3	zadawalający
81.	Kamienica murowana	ul. Żeromskiego 5	dobry, wykonany remont elewacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Pionki i wizji w terenie

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Miasta Pionki

Poniżej przedstawiono obiekty zabytkowe charakteryzujące się najwyższym znaczeniem dla Gminy Miasta Pionki. Należą do nich obiekty, które zostały wpisane do rejestru zabytków.

KOŚCIÓŁ P. W. ŚW. BARBARY

Kościół znajduje się przy ul. Jana Pawła II 1 w Pionkach. Obiekt został wpisany do rejestru zabytków pod nr 372/A dnia 5 stycznia 1988 r.

Rysunek 6. Kościół p.w. Św. Barbary

Źródło: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/>

Trójnawowa świątynia zaprojektowana została w stylu neobarokowym, na planie krzyża łacińskiego przez słynnego polskiego architekta i konserwatora zabytków – Stefana Szyllera. 1 czerwca 1928 rok biskup Paweł Kubicki dokonał poświęcenia kamienia węgielnego. W latach 1929-1930 wzniesiono ściany świątyni oraz zbudowano sklepienie. We wnętrzu kościoła znajduje się ołtarz główny zaprojektowany przez Antoniego Chmielewskiego oraz trzy inne: Serca Bożego, Przemienienia Pańskiego i Matki Boskiej Częstochowskiej. W nawie wschodniej znajduje się kaplica poświęcona opiece Matki Bożej. Na sklepieniu znajdują się malowidła przedstawiające czterech ewangelistów.

WILLA „POD ŁABĘDZIAMI”

Budynek znajduje się przy ul. Spokojnej 3 w Pionkach. Został wpisany do rejestru zabytków pod nr 533/A dnia 23 czerwca 1933 r.

Rysunek 7. Willa „Pod Łabędziami”

Źródło: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/>

Główne wejście do budynku znajduje się od strony południowej i przechodzi przez taras. Na elewacji frontowej występuje płaskorzeźba w tynku przedstawiającą dwa łabędzie (stąd nazwa Willa „Pod Łabędziami”). Na dachu obiektu znajduje się belweder z balustradą tralkową, od strony wschodniej portyk kolumnowy z balkonem, zaś od strony północnej przeszklona weranda. Od frontu do pałacyku prowadziła aleja wjazdowa z okrągłym klombem. Z boku znajdował się trawnik okolony dębami i akacjami. Na wspólnej posesji znajdował się też park-ogród w stylu angielskim.

Pierwotnie budynek przeznaczony był na mieszkanie dla Dyrektora Technicznego Państwowej Wytwórni Prochu. Obiekt zawdzięcza jemu swoją nazwę, która pochodzi od herbu rodowego. Obecnie w budynku mieści się siedziba ZUS.

WILLA DYREKTORA PWP – BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA

Budynek znajduje się przy ul. Radomskiej 7 w Pionkach. Został wpisany do rejestru zabytków Decyzją Nr 1451/2017 z dnia 20.11.2017 r.

Dom wybudowany został dla Dyrektora Naczelnego PWP w 1928 r. Mieściły się w nim m.in. obszerna kuchnia, spiżarka, pokój dla służby, duży hall, jadalnia, salon, gabinet Dyrektora na parterze oraz sześć pokoi i duża łazienka. Od strony południowo-wschodniej znajdują się dwa ryzality z trójkątnymi naczółkami oraz balkonem., od strony północno-zachodniej portyk z czterema kolumnami i tarasem oraz tympanon z dekoracją ornamentalną na czterech półkolumnach. Otoczenie budynku stanowił ogród francuski, lasek brzozowy, piwnica-lodownia.

Obecnie w obiekcie mieści się siedziba Biblioteki Pedagogicznej.

W ostatnim czasie przeprowadzono kompleksową modernizację obiektu. Poniżej przedstawiono fotografię budynku przed i po remoncie.

Rysunek 8. Willa dyrektora PWP – Biblioteka Pedagogiczna – stan przed remontem

Źródło: Karta adresowa zabytku nieruchomego

Rysunek 9. Willa dyrektora PWP – Biblioteka Pedagogiczna – stan po remoncie

Źródło: Fotografia własna sporządzona na cele opracowania Programu

DWORZEC KOLEJOWY

Budynek dworca znajduje się przy ul. Zwycięstwa 1a w Pionkach. Obiekt Decyzją Nr 1452/2017 z dnia 20.11.2017 r. został wpisany do rejestru zabytków.

Czas powstania budynku dworca kolejowego określono na lata 20-te XX w. Jest to obiekt murowany, tynkowany o czterospadowym dachu, krytym blachą, wolutowo zakończoną facjatą wieńczącą ryzalit. Na osi centralnej ryzalitu znajduje się portyk kolumnowy z balkonem z chowaną tralkową balustradą. Facjata zwieńczona jest wolutowym naczółkiem. Zachował się detal w formie szkarp i gzymsów oraz oryginalna stolarka okienna i drzwiowa. Zachowany jest także wystrój wnętrza, w tym: posadzki, kolumny, konstrukcja sklepienia oraz schody lastrykowe prowadzące do dworca i źród obok budynku.

Rysunek 10. Dworzec kolejowy

Źródło: Karta adresowa zabytku nieruchomego

DAWNE KASYNO URZĘDNICZE

Budynek znajduje się przy ul. Zakładowej 5 w Pionkach. Został wpisany do rejestru zabytków Decyzją Nr 1635/2018 z dnia 28.11.2018 r.

Kasyno Urzędnicze Państwowej Wytwórni Prochu i Materiałów Kruszących zostało wzniesione w latach 20-tych XX w. Jest to murowany i tynkowany budynek piętrowy o rozcłódkowanej bryle z tarasami, balkonami, gzymsami, pilastrami. Obecnie w obiekcie mieści się Centrum Aktywności Lokalnej.

Rysunek 11. Dawne Kasyno Urzędnicze

Źródło: Karta adresowa zabytku nieruchomego

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń

Zachowane obiekty zabytkowe na terenie Gminy Miasta Pionki są zróżnicowane pod względem architektonicznym, a także pod względem sposobu użytkowania i stanu zachowania. Analiza stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony na terenie Miasta doprowadziła do rozpoznania następujących czynników determinujących jej dalszy rozwój.

W tabeli poniżej zestawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia. Zdiagnozowane mocne strony oraz szanse dają możliwość dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu z uwzględnieniem wartości historycznych i kulturowych tego obszaru. Należy jednak zwrócić uwagę na występujące nadal słabe strony w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a także na potencjalne zagrożenia, które mogą powodować negatywne skutki dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych zlokalizowanych w granicach Gminy Miasta Pionki.

Tabela 5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Miasta Pionki

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zachowane liczne obiekty architektury sakralnej i kultu religijnego, • wykorzystanie obiektów zabytkowych do rozwoju atrakcji turystycznych, • promocja historii i dziedzictwa kulturowego na stronie internetowej Gminy, • uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w gminnych dokumentach strategicznych i planistycznych, • podejmowane przez władze działania na rzecz poprawy walorów środowiska kulturowego miasta, • Izba Regionalna „Czarna Płyta” upamiętniająca historię wytwarzanych płyt gramofonowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające środki na renowację zabytkowych obiektów, • trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, głównie przez prywatnych właścicieli, • konkurencja turystyczna ze strony gmin sąsiednich,
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca świadomość mieszkańców nt. znaczenia krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych, jako produktu turystycznego, • wzrost roli mediów w popularyzowaniu tematów historycznych oraz tematów dotyczących zabytków i ich ochrony, • możliwość rewaloryzacji znaczącej części obiektów zabytkowych z wykorzystaniem środków krajowych i dotacji unijnych • możliwość pozyskania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł, 	<ul style="list-style-type: none"> • ryzyko wystąpienia negatywnych zdarzeń losowych mogących uszkodzić lub zniszczyć obiekty zabytkowe, • brak możliwości podjęcia prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach stanowiących dziedzictwo kulturalne będących własnością prywatną, • degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie elementów nowej zabudowy nienawiązujących do historycznego charakteru miasta.

Źródło: Opracowanie własne

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Po przeprowadzeniu analizy, określono priorytety realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 dla Gminy Miasta Pionki. Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców Miasta i turystów.

W ramach przedmiotowego Programu wyznaczono następujące priorytety:

- **Priorytet I.** Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego
- **Priorytet II.** Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego
- **Priorytet III.** Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki

W ramach wymienionych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wytyczono poszczególne zadania do realizacji.

Tabela 6. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Miasto Pionki – priorytet I

PRIORYTET I. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO		
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowań	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych należących do Gminy Miasta Pionki ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, w tym przede wszystkim budynków użyteczności publicznej (remont dachu budynku dawnego Kasyna Urzędniczego, w którym mieści się Centrum Aktywności Lokalnej, dokończenie remontu budynku, w którym siedzibę ma Urząd Miasta, remont budynku Basenu Miejskiego) • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków • Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych do nowych funkcji • Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy). • Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji, • Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zmieszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.) • Coroczna aktualizacja planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych • Prowadzenie i weryfikacja aktualności Gminnej Ewidencji Zabytków • Okresowa kontrola stanu zachowania i zagospodarowania zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków • Przeprowadzenie analiz i sporządzenie dokumentacji projektowej w zakresie modernizacji obiektów zabytkowych Gminy Miasta Pionki 	2019-2022

Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp. • Umieszczanie tablic informacyjnych na zabytkach • Kontrola właściwego oznakowania zabytków 	2019-2022
---	--	-----------

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Miasto Pionki – priorytet II

PRIORYTET II. OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego • Wdrażanie zapisów programu rewitalizacji w realizacji zagospodarowania przestrzennego (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) oraz realizacja projektów rewitalizacyjnych z zakresu wzrostu regionalnego potencjału turystycznego poprzez ochronę obiektów zabytkowych 	2019-2022
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych (m.in. układów urbanistycznych i ruralistycznych) 	2019-2022

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Miasto Pionki – priorytet III

PRIORYTET III. BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI		
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej Miasta • Utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego • Opracowanie mapy zabytków znajdujących się na terenie gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego 	2019-2022

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego • Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych • Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w nich • Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć • Wspieranie właścicieli obiektów zabytkowych w postępowaniach związanych z pozyskaniem funduszy zewnętrznych oraz pomoc merytoryczna w zakresie procedur prawnych związanych z modernizacją i konserwacją zabytków 	2019-2022
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	<ul style="list-style-type: none"> • Weryfikacja obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków pod kątem zgodności ze stanem faktycznym • Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów wpisanych do ewidencji zabytków 	2019-2022
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego • Tworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej 	2019-2022

Źródło: Opracowanie własne

Zadania określone przez Gminę Miasto Pionki planowane są do realizacji w sposób ciągły w okresie obowiązywania Programu, tj. w latach 2019-2022. Będą one finansowane głównie ze środków własnych, budżetu Gminy Miasta Pionki, a w miarę możliwości uzyskania wsparcia z zewnątrz, również ze środków zewnętrznych, w tym funduszy europejskich. Ze względu na brak sprecyzowanych planów we wszystkich ww. kierunkach działań, nie jest możliwa szczegółowa charakterystyka zadań. Miasto posiada jednak dane dla trzech planowanych inwestycji z zakresu prac remontowo-konserwatorskich obiektów zabytkowych. Zadania zaplanowane na lata 2019-2020 wraz z szacunkowymi kosztami ich realizacji przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 9. Przedsięwzięcia w ramach Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Miasta Pionki

Nazwa przedsięwzięcia	Termin realizacji	Szacowany koszt realizacji
Remont dachu na budynku Centrum Aktywności Lokalnej	2020	180 000,00 zł
Dokończenie remontu Urzędu Miasta	2019	80 000,00 zł
Remont budynku basenu	2019	200 000,00 zł

Źródło: Opracowanie własne

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w niniejszym Programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- a) **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością Gminy Miasta Pionki, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- b) **instrumentów finansowych** – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy Miasta Pionki, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- c) **instrumentów koordynacji** – obejmujących między innymi realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- d) **instrumentów społecznych** – obejmujących m.in. działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- e) **instrumentów kontrolnych** – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przedstawiony Radzie Miasta Pionki, w celu przyjęcia go uchwałą (zgodnie z pkt 3 art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Program opracowywany jest na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Burmistrz Miasta jest odpowiedzialny za sporządzanie co dwa lata sprawozdań z realizacji zadań Programu i przedstawienie ich Radzie Miasta.

Głównym odbiorcą niniejszego Programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców Gminy Miasta Pionki. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad nimi oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu.

Tabela 10. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu

Nazwa priorytetu	Wskaźniki
<u>PRIORYTET I</u> Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego	<ul style="list-style-type: none"> Poziom wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami, Wartość finansowa realizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów, Wartość finansowa wykonanych prac remontowo - konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom.
<u>PRIORYTET II</u> Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które zostały sporządzone przez Gminę; Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych.
<u>PRIORYTET III</u> Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych konkursów wystaw, działań edukacyjnych na terenie Gminy, Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników), Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej, Liczba zamontowanych tablic informacyjnych.

Źródło: Opracowanie własne

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Art. 71 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, iż *w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku*. Ponadto *sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki*.

Zgodnie z art. 73 ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Zgodnie z art. 81 w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Poniżej przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych. Zasadne jest sprawdzenie możliwości ubiegania się o wsparcie w instytucjach każdorazowo przed złożeniem wniosku o dotację.

Istnieje możliwość finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami z następujących źródeł:

- Rady Miasta (budżet Miasta);
- Rady Powiatu (budżet powiatu);
- Sejmiku Województwa (budżet województwa);
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda);
- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) oraz innych ministrów;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Środków Unii Europejskiej i innych środków pomocowych (m.in. PROW na lata 2014-2020, RPO na lata 2014-2020)
- Funduszu Kościelnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (dotacje z Funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.). Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże) ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle, epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki).

11. Załączniki

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Miasta Pionki zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków

Załącznik 2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych, w ramach których przeprowadzono prace remontowo-modernizacyjne

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Miasta Pionki zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Nr. Dz. Ewid.	Datowanie
1.	Układ urbanistyczny	Pionki	-	1920-1930
2.	Budynek murowany– szpital	ul. Niepodległości 1 (do 13.12.2017 ul. 15 stycznia 1)	419/2	1937 r.
3.	Budynek drewniany - dawna „Legionówka”	ul. Niepodległości 2 (do 13.12.2017 ul. 15 stycznia 2)	443/1	1936 r.
4.	Budynek murowany - Szkoła Podstawowa nr 1	ul. Niepodległości 3 (do 13.12.2017 ul. 15 stycznia 3)	498	I. 30-te XX w.
5.	Kamienica murowana	ul. Brzozowa 1	1465/54	I. 30-te XX w.
6.	Kamienica murowana	ul. Brzozowa 2	1468/91	ok. 1930 r.
7.	Dom drewniany	ul. Chemiczna 4	1139	1935 r.
8.	Dom drewniany	ul. Chemiczna 20	225	1934 r.
9.	Dom drewniany	ul. Chemiczna 51	190	1930 r.
10.	Kamienica murowana	ul. Filtrowa 2	1032/8	ok. 1935 r.
11.	Studnia głębinowa	ul. Filtrowa	1032/10	I. 20-te XX w.
12.	Budynek murowany– nastawnia kolejowa	ul. M. Garszwo 2A	1579/59	I. 30-te XX w.
13.	Budynek murowany– nastawnia kolejowa	ul. M. Garszwo 8	1579/61	I. 30-te XX w.
14.	Budynek drewniany	ul. M. Garszwo 89	1802/4, 1802/5	ok. 1925 r.
15.	Budynek murowany — szpital	ul. Harcerska 1	1468/329	I. 30-te XX w.
16.	Kościół murowany p.w. św. Barbary	al. Jana Pawła II 1	1607/2	1922-1929
17.	Plebania drewniana	al. Jana Pawła II 1B	1607/2	ok. 1930 r.
18.	Kostnica murowana	al. Jana Pawła II	1607/2	I. 20-te XX w.
19.	Budynek murowany - Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	al. Jana Pawła II 7	1037/4	2 ćw. XX w.
20.	Budynek murowany, dawny hotel „Lampart”, obecnie Urząd Miasta	al. Jana Pawła II 15	1035/5	1928 r.
21.	Budynek murowany tzw. „Stara Poczta”	al. Jana Pawła II 17	1017/1, 1023/1	I. 20-te XX w.
22.	Kamienica murowana	ul. Jodłowa 1	1468/81	ok. 1930 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 DLA GMINY MIASTA PIONKI

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Nr. Dz. Ewid.	Datowanie
23.	Dom drewniany	ul. Kolejowa 1	695/1	ok. 1925 r.
24.	Kapliczka	ul. Kolejowa 4	679	pocz. XX w.
25.	Budynek kolejowy, murowany	ul. Kolejowa 6	1579/60	ok. 1925 r.
26.	Kamienica murowana	ul. Kolejowa 24	690	ok. 1930 r.
27.	Dom murowany	ul. Kolejowa 75	736	ok. 1932 r.
28.	Budynek murowany - dawna łaźnia miejska	ul. Korczaka 3	1600/7	ok. 1928 r.
29.	Cmentarz grzebalny parafii rzymsko-katolickiej, tzw. „Nowy”	ul. Kozienicka	1, 1823/1	1945 r.
30.	Dom drewniany	ul. Legionistów 6	354	ok. 1934 r.
31.	Budynek murowany - dawna Kasa Chorych	ul. Legionistów 38	334	I. 20-te XX w.
32.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 1	1468/62	ok. 1930 r.
33.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 2	1468/61	ok. 1930 r.
34.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 3	1468/68	ok. 1930 r.
35.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 4	1468/69	ok. 1930 r.
36.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 5	1468/75	ok. 1930 r.
37.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 6	1468/76	ok. 1930 r.
38.	Kamienica murowana	ul. Ogrodowa 7	1468/77	I. 30-te XX w.
39.	Kamienica murowana	ul. E. Orzeszkowej 1	1027/1	ok. 1935 r.
40.	Kamienica murowana	ul. E. Orzeszkowej 5	1032/3	ok. 1935 r.
41.	Dom murowany – Hufiec ZHP	ul. E. Orzeszkowej 6	1020/2	ok. 1935 r.
42.	Budynek murowany	ul. E. Orzeszkowej 7	1032/4	ok. 1935 r.
43.	Dom murowany – Miejska Biblioteka Publiczna	ul. E. Orzeszkowej 8	1020/3	ok. 1935 r.
44.	Dom murowany – Dom Harcerza	ul. E. Orzeszkowej 10	1020/6	ok. 1935 r.
45.	Dom drewniany	ul. Partyzantów 9	296/9	ok. 1935 r.
46.	Dom drewniany	ul. Pokoju 9	470	ok. 1935 r.
47.	Dom drewniany	ul. Pokoju 18	454	ok. 1935 r.
48.	Cmentarz grzebalny parafii rzymsko-katolickiej, tzw. „Stary”	ul. Polna	1576	1927 r.
49.	Studnia głębinowa, murowana	ul. Polna	1464/171	I. 20-te XX w.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 DLA GMINY MIASTA PIONKI

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Nr. Dz. Ewid.	Datowanie
50.	Budynek murowany - Miejski Ośrodek Kultury	ul. Radomska 1	1468/4	ok. 1950 r.
51.	Kamienica murowana	ul. Radomska 15 (do 21.07.2017 – ul. Radomska 4)	1468/60	ok. 1934-1937
52.	Willa murowana - Biblioteka pedagogiczna	ul. Radomska 7	1468/56	I. 20-te XX w.
53.	Kamienica murowana	ul. Różana 1	1468/64	ok. 1930 r.
54.	Kamienica murowana	ul. Różana 2	1468/63	ok. 1930 r.
55.	Kamienica murowana	ul. Różana 3	1468/66	ok. 1930 r.
56.	Kamienica murowana	ul. Różana 4	1468/67	ok. 1930 r.
57.	Kamienica murowana	ul. Różana 5	1468/73	ok. 1930 r.
58.	Kamienica murowana	ul. Różana 6	1468/74	ok. 1930 r.
59.	Dom murowany	ul. Sienkiewicza 36	138/6	I. 30-te XX w.
60.	Kamienica murowana	ul. Sosnowa 1	1468/54	I. 30-te XX w.
61.	Willa murowana	ul. Spokojna 3	1468/5	I. 20-te XX w.
62.	Kamienica murowana	ul. Sportowa 11	1600/12	ok. 1923 r.
63.	Dom drewniany	ul. Szkolna 2	484	ok. 1930 r.
64.	Dom drewniany	ul. Szkolna 14	478	ok. 1935 r.
65.	Budynek murowany - Straż Pożarna	ul. Zakładowa 3	1468/36	I. 30-te XX w.
66.	Budynek murowany - dawne Kasyno Urzędnicze	ul. Zakładowa 5	1468/38	I. 20-te XX w.
67.	Kamienica murowana	ul. Zakładowa 6	1468/99	1930 r.
68.	Zespół budynków PWP – Budynek Dyrekcji	ul. Zakładowa 7	1464/107	1925 r.
69.	Zespół budynków PWP – dawna elektrociepłownia	ul. Zakładowa 7	1464/219	1925 r.
70.	Zespół budynków PWP – warsztat mały	ul. Zakładowa 7	1464/219	1925 r.
71.	Zespół budynków PWP – warsztat główny	ul. Zakładowa 7	1464/275	1925 r.
72.	Zespół budynków PWP – wieża ciśnień	ul. Zakładowa 7	1464/219	1925 r.
73.	Zespół budynków PWP – Laboratorium	ul. Zakładowa 7	1464/106	1925 r.
74.	Kamienica murowana	ul. Zakładowa 8	1468/98	ok. 1930 r.
75.	Dom drewniany	ul. Zwycięstwa 1	1579/167	I. 30-te XX w.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022 DLA GMINY MIASTA PIONKI

L.p.	Obiekt	Adres (nazwa i nr ulicy)	Nr. Dz. Ewid.	Datowanie
76.	Dworzec kolejowy, murowany	ul. Zwycięstwa 1a	1579/61	I. 20-te XX w.
77.	Dom drewniany	ul. Zwycięstwa 46	516/3	1928 r.
78.	Dom drewniany	ul. Zwycięstwa 62	510	I. 30-tych XX w.
79.	Kamienica murowana	ul. Żeromskiego 1	1600/14	ok. 1935 r.
80.	Kamienica murowana	ul. Żeromskiego 3	1030/2	ok. 1935 r.
81.	Kamienica murowana	ul. Żeromskiego 5	1030/3	ok. 1935 r.

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków, karty adresowe zabytku nieruchomego

Załącznik 2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych, w ramach których przeprowadzono prace remontowo-modernizacyjne

<p>Kamienica murowana, ul. Filtrowa 2 (remont elewacji)</p>	
<p>Kościół murowany p.w. św. Barbary, ul. Jana Pawła II 1 (malowanie dachu i remont dzwonów)</p>	

Budynek
murowany,
dawny hotel
„Lampart”,
obecnie Urząd
Miasta, al. Jana
Pawła II 15
(remont wnętrza
budynku)

Budynek
murowany -
dawna łaźnia
miejska, ul.
Korczaka 3
(remont elewacji
i wnętrza)

Kamienica
murowana, ul.
Ogrodowa 7
(remont elewacji
i dachu)

<p>Budynek murowany, ul. E. Orzeszkowej 7 (remont elewacji)</p>	
<p>Dom murowany – Dom Harcerza, ul. E. Orzeszkowej 10 (remont wnętrza)</p>	

<p>Budynek murowany - Miejski Ośrodek Kultury, ul. Radomska 1 (zmiana pokrycia dachu)</p>			
<p>Kamienica murowana, ul. Radomska 4 (remont dachu i elewacji)</p>			

Willa murowana
- Biblioteka
pedagogiczna,
ul. Radomska 7
(generalny
remont)

<p>Kamienica murowana, ul. Różana 1 (remont dachu i elewacji)</p>	
<p>Kamienica murowana, ul. Różana 3 (remont dachu i elewacji)</p>	

<p>Kamienica murowana, ul. Różana 6 (remont dachu i elewacji)</p>	
<p>Zespół budynków PWP - Budynek Dyrekcji, ul. Zakładowa 7 (remont dachu)</p>	

<p>Kamienica murowana, ul. Żeromskiego 1</p>	
<p>Kamienica murowana, ul. Żeromskiego 5</p>	

Spis tabel, rysunków i wykresów

Tabela 1. Cele strategiczne Programu opieki nad zabytkami w Województwie Mazowieckim 2018 - 2021	17
Tabela 2. Zadania w ramach Programu Opieki nad zabytkami powiatu radomskiego na lata 2016 - 2019	19
Tabela 3. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie Gminy Miasta Pionki wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków	34
Tabela 4. Stan zachowania i zagospodarowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków	38
Tabela 5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Miasta Pionki	48
Tabela 6. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Miasto Pionki – priorytet I	49
Tabela 7. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Miasto Pionki – priorytet II ...	50
Tabela 8. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Miasto Pionki – priorytet III ..	50
Tabela 9. Przedsięwzięcia w ramach Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Miasta Pionki	52
Tabela 10. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu	53
Rysunek 1. Struktura celów rozwojowych województwa mazowieckiego	14
Rysunek 2. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Miasta Pionki na lata 2016-2022	22
Rysunek 3. Położenie Gminy Miasta Pionki na tle powiatu radomskiego i województwa mazowieckiego	26
Rysunek 4. Formy ochrony przyrody w granicach Gminy Miasta Pionki	28
Rysunek 5. Układ urbanistyczny na terenie Gminy Miasta Pionki	30
Rysunek 6. Kościół p.w. Św. Barbary	42
Rysunek 7. Willa „Pod Łabędziami”	43
Rysunek 8. Willa dyrektora PWP – Biblioteka Pedagogiczna – stan przed remontem	44
Rysunek 9. Willa dyrektora PWP – Biblioteka Pedagogiczna – stan po remoncie	45
Rysunek 10. Dworzec kolejowy	46
Rysunek 11. Dawne Kasyno Urzędnicze	47
Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Miasta Pionki zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków	57
Załącznik 2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych, w ramach których przeprowadzono prace remontowo-modernizacyjne	61